

The Impact of UN and US Economic Sanctions on Misery Index of Target Countries

- Edris Karimi** * Master of Economics, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran
- Zahra Fotourehchi** Associate Professor, Department of Economics, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran
- Mohammad Hassanzadeh** Associate Professor, Department of Economics, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Abstract

In recent decades, international sanctions have become a common feature of political interactions between governments. In particular, the United States is the country which has imposed the most economic sanctions since World War II. Moreover, several actions have been taken by multilateral organizations like the United Nations in recent years. This study seeks to unveil the effect of UN and US economic sanctions on the misery index in a panel of 41 sanctioned countries during 1991-2018. The model is estimated as unbalanced panel data using the Generalized Least Squares (GLS) method. The results of this study indicate that UN and US sanctions have a significant impact on the misery index. Furthermore, the positive and incremental effect of comprehensive UN economic sanctions on the misery index is greater than that of the United States.

Keywords: The United States, Economic sanction, United Nations, Misery Index.

JEL Classification: F52, F51, F53.

* Corresponding Author: edriskarimi22@yahoo.com

How to Cite: Karimi, E., Fotourehchi, Z., Hassanzadeh, M. (2021). The Impact of UN and US Economic Sanctions on Misery Index of Target Countries. *Journal of Economic Research*, 81 (21), 197 -229.

تأثیر تحریم‌های اقتصادی سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت کشورهای هدف

ادریس کریمی* کارشناس ارشد رشته علوم اقتصادی- نظری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

زهرا فتوره‌چی دانشیار، گروه اقتصاد، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

محمد حسن‌زاده دانشیار، گروه اقتصاد، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

چکیده

در دهه‌های اخیر، تحریم‌های بین‌المللی به یک ویژگی متداول و تکراری در تعاملات سیاسی بین دولت‌ها تبدیل شده است. ایالات متحده آمریکا کشوری است که بعد از جنگ جهانی دوم، بیشترین تحریم‌های اقتصادی را اعمال کرده است. همچنین چندین اقدام توسط یک سازمان چندجانبه مانند سازمان ملل در سال‌های اخیر اعمال شده است. این مطالعه سعی در آشکار ساختن اثر تحریم‌های اقتصادی سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت در ۴۱ کشور تحریم شده طی سال‌های ۲۰۱۸-۱۹۹۱ با استفاده از یک روش و داده‌های جدید را دارد. الگوی نهایی به صورت داده‌های ترکیبی نامتوازن و با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته (GLS) برآورد شده است. نتایج حاصل از این تحقیق حاکی از آن است که تحریم‌های سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا تأثیر قابل توجهی بر شاخص فلاکت دارند. همچنین اثر مثبت و افزایشی ناشی از اعمال تحریم‌های جامع اقتصادی سازمان ملل متحد بر شاخص فلاکت، بیشتر از تحریم‌های ایالات متحده آمریکا است.

کلیدواژه‌ها: ایالات متحده آمریکا، تحریم‌های اقتصادی، سازمان ملل، شاخص فلاکت.

طبقه‌بندی JEL: F52, F51, F53

۱. مقدمه

در قبل از جنگ جهانی اول، کشورهایی که از قدرت نظامی و اقتصادی بالایی برخوردار بودند، تنها ابزار در دسترس برای اعمال سیاست‌های موردنظر خود در کشورهایی هدف را توسل به اهرم جنگ می‌دانستند، اما از سال ۱۹۱۴ میلادی در طول جنگ جهانی اول و به صورت گسترده‌تر از سال ۱۹۹۰ میلادی (بعد از پایان جنگ سرد و فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی)، قدرت‌های نظامی جهت پیشبرد اهداف خود در کشورهای هدف، ابزار تحریم‌های اقتصادی و سیاسی را جایگزین اهرم جنگ کردند (مدلیکات^۱، ۱۹۵۲). در حقیقت می‌توان گفت که بعد از دهه ۱۹۹۰، الگوی تحریم‌ها دچار تغییر شده است؛ به طوری که از تحریم‌های اقتصادی به عنوان سیاست برتر با جایگزینی برای اهرم جنگ با هزینه کمتری یاد می‌شود (کورترایت و همکاران^۲، ۱۹۹۷).

به دلیل آثار عملی متفاوت تحریم‌ها و اقدام نظامی، سیاست‌گذاران نگرشی متفاوت به این دو مساله دارند؛ درگیری‌های نظامی، آسیب و تلفات برای طرفین ایجاد می‌کند و نتایج آن کاملاً ملموس است، اما آثار تحریم‌ها کمتر ملموس و محسوس بوده و اثر تخریبی کمتری دارد. شاید همین مساله یکی از دلایل جذابیت فراوان تحریم‌ها به عنوان یک ابزار اعمال قدرت باشد. مطمئناً سیاستمداران و مقامات دولتی بهتر می‌توانند از زایل شدن یک چهارم تولید ناخالص ملی دفاع کنند تا از دست دادن هزاران نظامی و غیرنظامی در جنگ‌ها، اما در سطح راهبردی و سیاست‌گذاری، اعمال درد (ایجاد سختی) از طریق تحریم‌ها هدف یکسانی با عملیات نظامی دنبال می‌کند و آن ایجاد محرک‌های یکسان در طرف مقابل است به طوری که طرف مقابل یا مقاومت کند و یا از پا بیفتد. در دهه‌های اخیر، تحریم‌های بین‌المللی به یک ویژگی متداول و تکراری در تعاملات سیاسی بین دولت‌ها تبدیل شده است (نفیو^۳، ۲۰۱۷). با توجه به اهمیت این مساله، در این نوشتار اثر تحریم‌های اقتصادی بر شاخص فلاکت در کشورهای هدف را مورد بررسی قرار می‌دهیم. دشواری‌های ناشی از تحریم می‌تواند اشکال مختلفی به خود بگیرد.

کارشناسان، تحریم‌ها را ابزارهای اقتصادی و مخرب‌ترین تحریم‌ها را ابزارهایی می‌دانند که منافع اقتصادی کشورها را هدف قرار می‌دهد. شاخص‌های اقتصادی مهم‌ترین

1. Medlicott, W.

2. Cortright, D., et al.

3. Nephew, R.

شاخص‌های سراسر است (صریح و کامل) سنجش استقامت ملی هستند، گرچه تفسیر آن‌ها به همین اندازه در مقایسه با بیانیه‌های دولتی و تبلیغات دولتی مشکل خواهد بود، اما به راحتی می‌توان تصویر ساده‌ای از وضعیت اقتصادی کشورهای در معرض تحریم ارائه کرد (نفیو، ۲۰۱۷).

هدف تحریم‌هایی که بر تجارت و امور مالی یک کشور اعمال می‌شوند، تاثیرگذاری بر رفتار دولت آن کشور است، اما این تحریم‌ها همواره به شکل غیرمستقیم و از طریق اعمال فشارهایی که بیشتر مردم عادی آن کشور را تحت تاثیر قرار می‌دهد به این هدف دست پیدا می‌کنند.

تحریم‌ها، شوک اقتصاد کلان منفی ایجاد می‌کنند که رفاه اقتصادی یک بخش یا تمام بخش‌های جمعیت آن کشور را تقلیل می‌دهد. طرفداران تحریم‌ها باور دارند که نارضایتی عمومی ناشی از کاهش رفاه، دولت کشور تحریم شده را تحت فشار قرار می‌دهد تا سیاست‌هایش را در راستای مطلوب تغییر دهد (صالحی‌اصفهانی، ۲۰۲۰)؛ بنابراین، سوالی که در اینجا تحریم‌ها مطرح می‌کند، این است که تاثیر آن‌ها بر رفاه کشورهای هدف به چه صورت و تا چه اندازه است؟

اندازه‌گیری تاثیر تحریم‌ها بر استانداردهای زندگی گروه‌های مختلف اجتماعی هم برای افرادی که تحریم‌ها را اعمال می‌کنند و هم برای افرادی که نگران آسیب دیدن افراد بی‌گناهی هستند که در میان آتش متقابل درگیری‌های بین‌المللی گرفتار شده‌اند، اهمیت دارد. از این رو، در این پژوهش برای نشان دادن تغییرات رفاه تحت تاثیر تحریم‌ها از شاخص فلاکت استفاده شده است.

شاخص فلاکت^۱ نخستین بار در دهه ۱۹۶۰ میلادی توسط اقتصاددانی به نام آرتور اوکن^۲ برای ارائه تصویری از وضعیت اقتصاد آمریکا به رئیس‌جمهوری وقت، لیندون جانسون^۳ معرفی شد و توسط رابرت بارو^۴ توسعه یافته است. روش محاسبه این شاخص بسیار ساده و مبتنی بر حاصل جمع دو شاخص اصلی؛ یعنی نرخ بیکاری و نرخ تورم است. البته امروزه طبق نظر دانشگاه جان هاپکینز^۵ این معادله را که به وسیله اوکان معرفی شده

1. Misery Index

2. Okun, R.

3. Johnson, L.

4. Barro, R.

5. Johns Hopkins University

به‌عنوان شاخص و نماگر صحیح فلاکت نمی‌شناسند و معادله رابرت بارو که در آن تولید ناخالص داخلی و نرخ سود بانکی هم در کنار نرخ بیکاری و تورم در نظر گرفته شده‌اند به‌عنوان شاخص فلاکت استفاده می‌کند. در وضعیت استاندارد و براساس تجارب کشورهای توسعه‌یافته یا حداقل به‌عنوان یک قاعده کلی، مقدار مطلوب برای شاخص فلاکت، کمتر از ۷ درصد خواهد بود. تا ۱۰ درصد (اگرچه زیاد است) قابل تحمل است، بالاتر از ۱۰ درصد معمولاً نشان‌دهنده وجود معایب معنی‌داری در سیستم‌های اقتصادی است. به‌عبارت‌دیگر، این شاخص به‌عنوان معیار رفاه اقتصادی شناخته می‌شود، در نتیجه افزایش شاخص فلاکت در یک کشور به معنای بدتر شدن رفاه اقتصادی و اجتماعی مردم آن کشور است (بارو، ۱۹۹۵ و ۲۰۰۸؛ اوکن^۱، ۱۹۷۰، ۱۹۷۹ و ۱۹۸۱).

این مقاله در پنج قسمت تنظیم شده است؛ پس از مقدمه و در بخش دوم، مبانی نظری تحقیق و سازوکار اثرگذاری تحریم‌های اقتصادی بر شاخص فلاکت ارائه خواهد شد. در بخش سوم الگوی تحقیق و روش‌شناسی تجربی آن تبیین خواهد شد. در بخش چهارم داده‌ها و نتایج تجربی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در نهایت در بخش پنجم نیز جمع‌بندی و پیشنهادات در قالب نتیجه‌گیری ارائه می‌شود.

۲. ادبیات موضوع و فرضیه‌ها

تحریم‌ها پیشینه تاریخی طولانی دارند، اما پس از جنگ جهانی دوم کاربرد بیشتری یافته‌اند. در دهه‌های گذشته، تحریم‌های اقتصادی به یک ابزار محبوب دولت در سیاست‌های بین‌المللی تبدیل شده‌اند و هیچ کشوری به‌اندازه ایالات متحده آمریکا از تحریم‌های اقتصادی استفاده نکرده است. این اقدامات به‌عنوان وسیله‌ای در مجبور کردن دولت‌ها برای پذیرفتن منافع دولت تحمیل‌کننده و با هدف ایجاد تغییر در سیاست‌های کشور هدف به‌عنوان جایگزینی برای استفاده از نیروی نظامی طراحی شده است (نویانکرچ و نویمایر^۲، ۲۰۱۵).

تحریم اقتصادی، عبارت است از استفاده یا تهدید به استفاده از ظرفیت اقتصادی توسط یک بازیگر بین‌المللی، اعم از یک دولت یا سازمان بین‌المللی، یا گروهی از بازیگران، علیه یک بازیگر بین‌المللی دیگر یا گروهی از بازیگران با هدف: ۱- مجازات کردن کشور هدف تحریم به دلیل نقض یک قانون خاص یا ۲- جلوگیری از نقض آن قانونی که برای طرف

1. Okun, A.

2. Neuenkirch, M & Neumeier, F.

اعمال کننده تحریم مهم است. به وضوح، تحریم‌های اقتصادی خط بین حوزه‌های امنیت ملی و اقتصاد بین‌المللی را تداعی می‌کند و این باعث ایجاد معماهای نظری و سیاسی منحصر به فرد می‌شود. اهداف تحریم‌ها، اقتصادی-سیاسی است، اما توانایی کشورها در اعمال تحریم با قدرت اقتصادی و یا استقلال آن‌ها هدایت می‌شود. به طور طبیعی، کشوری با اقتصادی قوی که وابسته به تجارت با کشور هدف نباشد، نسبت به کشورهایی با اقتصاد کوچک‌تر و وابسته به تجارت با کشور هدف در اعمال تحریم‌ها کمتر مردد خواهد بود (هاینه-الیسون^۱، ۲۰۰۱). یک بررسی اجمالی از تاریخ تحریم‌های اقتصادی در سطح جهانی نشان‌دهنده آن است که دولت آمریکا همواره بزرگ‌ترین سهم را در کاربرد سیاست‌های تحریم اقتصادی داشته است و در مجموع، دوسوم تحریم‌های اقتصادی جهان توسط آمریکا اعمال شده است. تحریم اقتصادی پیشینه طولانی در روابط بین‌الملل دارد.

هافباوئر و همکاران^۲ (۱۹۹۰) بیان می‌کنند که حداقل ۱۳ مورد تحریم‌های اقتصادی مهم قبل از جنگ جهانی اول اعمال شده است. همچنین طی دوره ۱۹۱۴ تا ۱۹۹۸ حدود ۱۶۵ مورد تحریم اقتصادی اعمال شده است که از این موارد در ۱۱۵ مورد آمریکا حضور داشته و در ۶۸ مورد این کشور به صورت یک‌جانبه شروع کننده تحریم بوده است. روسیه طی دوره ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۷ بیش از ۳۵ مورد تحریم عموماً علیه کشورهای تازه استقلال یافته اتحاد جماهیر شوروی اعمال کرده است (درز نر^۳، ۱۹۹۹).

ملاحظه می‌شود که تحریم‌های اقتصادی به یکی از ابزارهای مهم برای تحت تاثیر قرار دادن رفتار کشورها طی دهه‌های اخیر تبدیل شده است و حتی سازمان‌های بین‌المللی نیز از این رویکرد استقبال کرده‌اند (کورترایت و همکاران^۴، ۲۰۰۰). اهداف ظاهری این تحریم‌ها بیشتر عبارت بودند از: جلوگیری از نقض حقوق بشر، مبارزه با تروریسم بین‌المللی، منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای، حمایت از حقوق کارگران، حفظ محیط‌زیست و جلوگیری از مناقشات و جنگ‌های داخلی.

-
1. Heine-Ellison, S.
 2. Hufbauer, et al.
 3. Drezner, D.
 4. Cortright, et al.

نکته قابل توجه این است که آمریکا توانست در بیشتر تحریم‌های خود در دهه ۱۹۹۰ و در بسیاری از تحریم‌ها پس از سال ۲۰۰۰ نهادهای بین‌المللی یا کشورهای دیگر اروپایی را با خود همراه کند.

تحریم‌های همه‌جانبه از سوی سازمان‌های بین‌المللی به‌ندرت صورت گرفته است. جامعه ملل که در فاصله میان دو جنگ جهانی اول و دوم، زمام هماهنگی امور جهان را برعهده داشت، تنها چهار بار به تحریم یا اعمال تحریم علیه کشوری مبادرت ورزید که تنها دو بار آن موفق بود. در واقع جامعه ملل نتوانست با بهره‌گیری از ابزار تحریم، مانع حمله موسولینی^۱ به ایتالیایی و تصرف آن کشور در سال‌های ۱۹۳۵ و ۱۹۳۶ شود. سازمان ملل متحد قبل از تحریم عراق در سال ۱۹۹۰، تنها دو بار دست به تحریم همه‌جانبه زد، یکی علیه رودزیا در سال ۱۹۶۶ و دیگری تحریم تسلیحاتی همه‌جانبه علیه آفریقایی جنوبی در سال ۱۹۷۷. شورای امنیت پس از تحریم عراق (۱۹۹۰)، تحریم‌های دیگری را علیه کشورها، افراد و گروه‌ها اعمال کرده است که مهم‌ترین آن‌ها، تحریم‌های لیبیا (۲۰۰۳)، جمهوری دموکراتیک کنگو (۲۰۰۴)، گروه‌های تروریستی و بازیگران غیردولتی (۲۰۰۴)، ساحل عاج (۲۰۰۴)، سودان (۲۰۰۴)، مظنون‌ها به قتل رفیق حریری (۲۰۰۵)، جمهوری دموکراتیک خلق کره (۲۰۰۶) و تحریم‌های ایران که از سال ۲۰۰۷ آغاز شد، هستند.

تحریم‌های بین‌المللی به‌طور کلی به اقدامات تنبیهی انجام شده توسط یک کشور، گروهی از کشورها یا یک سازمان بین‌المللی علیه کشورهایی که تعهدات، معاهدات و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی را تضعیف و یا تهدید می‌کنند، اشاره دارد (لسی و نیو^۲، ۲۰۰۴) و غالباً توسط کشورهایی با قدرت اقتصادی قوی به‌عنوان ابزاری برای مبارزه و تضعیف قدرت سیاسی، اقتصادی و نظامی سایر کشورها آغاز می‌شوند (پاپه^۳، ۱۹۹۷) و به‌عنوان وسیله مهمی برای حفظ امنیت و منافع ملی، اعمال تحریم‌های بین‌المللی نیز می‌تواند در روابط بین‌الملل تاثیر بگذارد (هوی و همکاران^۴، ۲۰۰۵؛ پکسن^۵، ۲۰۰۹). ایران، روسیه، عراق و... از جمله کشورهایی هستند که در سال‌های اخیر هدف تحریم‌های اقتصادی قرار گرفته‌اند. تحریم‌ها

1. Mussolini, B.
2. Lacy, D & Niou, E.
3. Pape, R.
4. Hovi, J., et al.
5. Peksen, D.

در صورتی موفقیت‌آمیز به نظر می‌رسند که بتوانند آسیب قابل توجهی به اقتصاد کشور هدف وارد کنند در حالی که خسارت اندکی به اقتصاد کشور اعمال‌کننده تحریم وارد کرده باشد. ادبیات عظیم و پر جنب و جوش در مورد اثرات نامطلوب تحریم‌های اقتصادی بر وضعیت بشردوستانه و اقتصادی کشورهای هدف وجود دارد. در زمینه اقتصادی، تحریم‌ها تاثیر منفی قابل توجهی بر تجارت کشورهای هدف می‌گذارد (یانگ و همکاران^۱، ۲۰۰۹). به‌طور جدی تر، تحریم‌های اقتصادی ثبات مالی را تضعیف می‌کند و این احتمال ایجاد بحران ارزی را بیشتر می‌کند (پکسن و سان^۲، ۲۰۱۵). رشد تولید ناخالص داخلی نیز تحت تاثیر تحریم‌های بین‌المللی از منظر کلان اقتصادی قرار دارد (نویانکرچ و نویمایر^۳، ۲۰۱۵). تحریم‌های بین‌المللی همچنین باعث می‌شود که مشکلات اجتماعی در کشورهای مورد تحریم تشدید شود. برای مثال، افزایش نابرابری درآمد در کشورهای هدف (افسوربور و مهادوان^۴، ۲۰۱۶)، افزایش تورم (هاینه-الیسون^۵، ۲۰۰۱)، افزایش بیکاری (فرج یحیی و علی سلمان^۶، ۲۰۰۸) و گسترش شکاف فقر (نویانکرچ و نویمایر^۷، ۲۰۱۶).

چندین کانال وجود دارد که از طریق آن تحریم‌ها ممکن است بر عملکرد اقتصادی کشور هدف تاثیر بگذارد. واضح‌ترین آن‌ها شامل افت در صادرات و واردات، کاهش قدرت چانه‌زنی در بازارهای بین‌المللی و کاهش (انقباض) جریان سرمایه بین‌المللی، یعنی خروج سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، کمک خارجی و کمک‌های مالی (هافباوئر و همکاران^۸، ۱۹۹۰؛ ایونت^۹، ۲۰۰۲).

تحریم‌های اقتصادی به دو نوع تجاری و مالی تقسیم می‌شود؛ تحریم‌های تجاری معمولاً گزینشی است و یک یا چند کالا را دربر می‌گیرد، اما تحریم‌های مالی شامل کمک‌های رسمی و دولتی است و در شدیدترین مرحله به مسدود کردن دارایی‌های دولت هدف منجر می‌شود. در نتیجه این تحریم‌ها روند مناسبات مالی را متوقف و از انجام گرفتن

-
1. Yang, J., et al.
 2. Peksen, D & Son, B.
 3. Neuenkirch, M & Neumeier, F.
 4. Afesorgbor, S & Mahadevan, R.
 5. Heine-Ellison, S.
 6. Faraj Yahia, A & Ali Salman, S.
 7. Neuenkirch, M & Neumeier, F.
 8. Hafbauer, G., et al.
 9. Evenett, S.

فعالیت‌های تجاری دولت هدف به صورت مستقیم یا غیرمستقیم جلوگیری به عمل می‌آورد. به این ترتیب، تحریم‌های مالی به‌ویژه در موارد تامین مالی طرح‌های بنیادی توسعه، شرایط دشوارتر و هزینه‌های بیشتری را بر کشور هدف تحمیل می‌کند (هافباوئر و همکاران^۱، ۲۰۰۹). تحریم‌های تجاری از نوع تحریم واردات از کشور هدف، ثروت کشور هدف را از طریق کاهش دریافتی‌های صادراتی کاهش می‌دهد. تحریم واردات از کشور هدف به معنای محدود کردن صادرات کالاهای خاصی (مانند نفت از ایران، عراق و سوریه) یا تمام کالاهای وارداتی از کشور هدف (مانند کوبا) است با این منظور که توانایی کشور هدف جهت تامین مالی سیاست‌های مورد نظرش کاهش یابد (ایلر^۲، ۲۰۰۷). به عبارت دیگر، در این شیوه واردات کالاهایی از کشور هدف ممنوع می‌شود که اقتصاد آن کشور اتکای زیادی به فروش آن کالا داشته باشد. بنابراین، این نوع تحریم به کاهش درآمدهای ارزی کشور هدف منجر می‌شود و این مساله می‌تواند کاهش سطح درآمد و اشتغال را در کشور هدف به همراه داشته باشد.

تحریم تجاری از نوع تحریم صادرات به کشور هدف، می‌تواند باعث کمبود یک یا مجموعه وسیعی از کالاها در کشور هدف شود. در این شرایط کشورهای تحریم شده سعی در جایگزینی واردات کالاها از سایر کشورها دارند تا از سد تحریم بگذرند، اما همین مساله باعث کمبود کالا و افزایش قیمت آن‌ها می‌شود؛ بنابراین، تحریم‌های اقتصادی به کاهش عرضه کالاهای لازم در تامین معیشت افراد جامعه می‌انجامد (هاینه-الیسون^۳، ۲۰۰۱). تحریم واردات به داخل کشور هدف از طریق کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای میزان تولیدات داخلی، اشتغال و درآمد را کاهش می‌دهد.

تحریم‌های تجاری به‌طور غیرمستقیم بر بازارهای مالی کشور هدف و تحریم‌های مالی به صورت غیرمستقیم بر بازارهای کالایی کشور هدف تاثیر می‌گذارند. زمانی که کشور تحریم کننده، کشور هدف را از منابع مالی خویش محروم کند در حقیقت عرضه وجوه را کاهش داده و منجر به افزایش هزینه‌های تامین مالی برای کشور هدف شده است.

نوع دیگری از تحریم مالی نیز اقدام به کاهش یا قطع درآمد حاصل از دارایی‌های کشور هدف می‌نماید که به بلوکه کردن دارایی‌ها معروف است. اگر کشور هدف از بازارهای مالی

1. Hafbauer, et al.
2. Eylar, R.
3. Heine-Ellison, S.

کشورهای تحریم‌کننده استفاده می‌کند، این نوع تحریم‌ها می‌توانند کاملاً موثر باشند (ایلر، ۲۰۰۷). کمبود منابع مالی با کاهش سرمایه‌گذاری به کاهش تولید، اشتغال و درآمد نیروی کار در کشور هدف منجر خواهد شد.

تحریم‌ها از طریق سه اثر مهم بر بازار ارز موجب تاثیر بر متغیرهای اقتصاد کلان از جمله بیکاری و نرخ تورم می‌شوند. ابتدا تحریم‌ها از طریق افزایش نرخ ارز می‌تواند موجب افزایش هزینه مواد اولیه، واسطه‌ای و سرمایه‌ای وارداتی برای تولیدکنندگان داخلی شده و در نتیجه افزایش یک‌باره هزینه‌های تولیدکنندگان هم‌زمان دو اثر رکودی و تورمی را بر اقتصاد برجای می‌گذارد. اثر دوم تحریم‌ها بر بازار ارز تاثیر بر نوسانات نرخ ارز است که به دلیل ایجاد نااطمینانی برای تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی مانع افزایش سرمایه‌گذاری‌های در اقتصاد شده و در نتیجه تاثیر منفی بر اشتغال می‌گذارد. همچنین تحریم‌ها می‌تواند از طریق افزایش شکاف نرخ ارز رسمی و بازار آزاد موجب تقویت فعالیت‌های رانت‌جویی و سفته‌بازی در بازار ارز شده و به انحراف تخصیص منابع منجر شود و تخصیص منابع بجای حرکت به سمت تولید و اشتغال، صرف سفته‌بازی و رانت‌جویی در بازار ارز شود و تاثیر منفی بر اشتغال برجای گذارد.

تحریم‌ها از طریق ممنوعیت انتقال تکنولوژی به داخل کشور موجب تضعیف قدرت رقابتی تولیدکنندگان داخلی در مقایسه با رقبای خارجی می‌شود و در نتیجه کاهش تولید و اشتغال داخل را در پی دارد؛ بنابراین، اثر تحریم‌ها بر بازار ارز و مکانیسم انتقال آن به سایر متغیرهای اقتصاد کلان از سه منظر قابل بررسی است؛ یکی اثر شکاف نرخ ارز اسمی و بازار آزاد بر متغیرهای اقتصاد کلان از طریق تقویت فرآیندهای رانت‌جویی، دیگری اثر تحریم‌ها بر افزایش نرخ ارز و از طریق نوسانات نرخ ارز و ایجاد شوک منفی عرضه و سوم، تاثیر بر هزینه‌های تولیدکنندگان و در نهایت ایجاد تورم رکودی در اقتصاد (نادمی و همکاران، ۱۳۹۶).

از آنجایی که افزایش بیکاری و تورم به عنوان دو متغیر اصلی در تعیین شاخص فلاکت هر کشور نقش دارند، از این رو، می‌توان وجود رابطه بین تحریم‌ها، تورم و بیکاری را در قالب موضوعی متفاوت، اما با همان مبانی نظری دنبال کرد؛ بنابراین، فرضیه‌هایی که به صورت تجربی در این پژوهش آزمون خواهیم کرد به صورت زیر خواهد بود:

فرضیه اول: بین تحریم‌ها و شاخص فلاکت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه دوم: اثر تحریم‌های سازمان ملل بر شاخص فلاکت بیشتر از تحریم‌های ایالات متحده آمریکا است.

۳. پیشینه پژوهش

از آنجا که بررسی تاثیر تحریم‌های اقتصادی بر شاخص فلاکت، موضوع جدیدی بوده و پژوهشی در این زمینه انجام نشده است، در این بخش به برخی تحقیقات که به صورت مجزا به موضوعاتی که به بررسی اثر تحریم‌های اقتصادی بر تورم، بیکاری و سایر متغیرهای اقتصادی پرداخته‌اند، اشاره می‌شود.

۳-۱. مطالعات داخلی

نادمی و حسونند (۱۳۹۸) به بررسی تاثیر شدت تحریم‌ها بر فقر در اقتصاد ایران در بازه زمانی ۱۳۹۲-۱۳۶۴ پرداختند. برای این منظور با تصریح الگوی مارکوف سوئیچینگ^۱، شدت تحریم‌ها به همراه سایر عوامل کلان موثر بر فقر مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج برآورد الگو نشان داده است که با افزایش درجه تشدید تحریم‌های اقتصادی، فقر مطلق در کشور افزایش یافته است. با توجه به نتایج پژوهش، ادعای تحریم کنندگان مبنی بر عدم تاثیر گذاری تحریم‌ها بر مردم را نمی‌توان پذیرفت. پس لازم است به دلایل حقوق بشری، تحریم‌های اقتصادی لغو شوند.

صادقی و طیبی (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی و تحلیل اثرات تحریم‌های بین‌المللی و سایر عوامل تاثیر گذار بر نرخ تورم در ایران (۱۳۶۰-۱۳۹۳) با استفاده از روش خودتوضیحی با وقفه‌های گسترده (ARDL)^۲ پرداخته‌اند. نتایج حاصل از برآورد الگو نشان داد که تحریم‌ها از طریق تغییرات در نرخ ارز و کسری بودجه دولت، تاثیر مستقیم و معنی داری بر نرخ تورم داشته است.

نادمی و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی الگوسازی اقتصادسنجی تاثیر تحریم‌ها بر بازار ارز و مکانیسم انتقال آن به متغیرهای اقتصاد کلان ایران پرداختند. ابتدا آثار مستقیم تحریم‌ها بر بازار ارز با روش‌های ARMAX^۳ و GARCH^۴ مورد بررسی قرار گرفت که نتیجه آن

1. Markov Switching Model
2. Autoregressive Distributed Lag
3. Autoregressive-Moving Average
4. Generalized AutoRegressive Conditional Heteroskedasticity

نشان داد که تحریم‌ها سه اثر مستقیم بر بازار ارز دارند که عبارتند از: افزایش نرخ ارز، افزایش شکاف بین نرخ ارز رسمی و بازار آزاد و افزایش نوسانات نرخ ارز. سپس این سه تاثیر تحریم‌ها بر بازار ارز روی متغیرهای تورم و بیکاری ارزیابی شد تا به نوعی اثرات غیرمستقیم تحریم‌ها از طریق بازار ارز بر متغیرهای کلان‌الگوسازی شود. در این قسمت از دو الگو با تصریح مارکوف سوئیچینگ استفاده شد که نتایج برآورد الگوها نشان می‌دهد تحریم‌ها به طور غیرمستقیم از طریق بازار ارز بر نرخ تورم و بیکاری تأثیری افزایشی داشته‌اند؛ به عبارت دیگر، افزایش شکاف نرخ ارز، افزایش نوسانات نرخ ارز و افزایش نرخ واقعی تأثیری مثبت و معنی‌دار بر نرخ بیکاری و تورم داشته‌اند و موجب افزایش هم‌زمان نرخ بیکاری و نرخ تورم شده‌اند.

سادات‌اخوی و حسینی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی تاثیر تحریم‌های اقتصادی بر تورم اقتصاد ایران» با بهره‌گیری از روش تخمین QLS^۱ و داده‌های فصلی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۳ نشان دادند که اثرگذاری مستقیم تحریم بر تورم به صورت انتظاری و اثرگذاری غیرمستقیم تحریم بر تورم از طریق نقدینگی است.

گرشاسبی و یوسفی‌دیندارلو (۱۳۹۵) با استفاده از تکنیک حداقل مربعات سه مرحله‌ای^۲ و داده‌های سری زمانی در طی دوره ۱۳۸۹-۱۳۵۷ به بررسی اثرات تحریم بین‌المللی بر متغیرهای کلان اقتصادی ایران پرداختند. بدین منظور با روش تحلیل عاملی اکتشافی، شاخصی جدید برای تحریم در الگوسازی اقتصادی به کار گرفتند. نتایج نشان داد که اثرات مستقیم تحریم بر دو متغیر رشد اقتصادی و رابطه مبادله بوده است و اثرات تحریم بر سایر متغیرها از طریق تاثیرپذیری این دو متغیر تحت تاثیر قرار می‌گیرد. علاوه بر سنجش اثرات مستقیم تحریم، اثرات غیرمستقیم با بهره‌برداری از ابزار شبیه‌سازی مورد بررسی قرار گرفته است. تفاضل مقدار متغیرها در سناریو مبنا (با لحاظ متغیر تحریم) و سناریو یک (با حذف متغیر تحریم) میزان تاثیرپذیری را مشخص کرده است. نتایج نشان داد که در سال ۱۳۸۹ اثر تحریم‌های اقتصادی بر متغیرهای شاخص قیمت کالاهای صادراتی، سرمایه‌گذاری خصوصی، نقدینگی، شاخص قیمت مصرف‌کننده، صادرات غیرنفتی، مصرف خصوصی،

1. Quasi-Least Squares
2. Three-Stage Least Squares

مالیات و اشتغال به ترتیب برابر با $8/7-$ ، $7/4-$ ، $3/6-$ ، $2/3$ ، $2/9-$ ، $1/8-$ ، $0/9$ و $0/5-$ درصد از رقم مطلق این متغیرها در سال ۱۳۸۹ بوده است.

علیزاده و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی به تاثیر تحریم‌های اقتصادی بر سطح اشتغال در ایران پرداختند. در این پژوهش آثار تحریم‌های اقتصادی بر سطح اشتغال کشور طی سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۹۱ و در قالب روش OLS مورد بررسی قرار گرفت. در این راستا براساس ترکیبی از طبقه‌بندی‌های موجود، تحریم‌های اقتصادی به دو بخش تحریم‌های یک‌جانبه و چندجانبه گسترده تقسیم شدند و اثرات آن‌ها با استفاده از دو متغیر مجازی بررسی شد. یافته‌های تحقیق حاکی از وجود یک رابطه منفی و معنی‌دار بین تحریم‌های اقتصادی یک‌جانبه و سطح اشتغال کل است به طوری که سطح اشتغال در صورت وجود تحریم‌ها، ۳ درصد کمتر از حالتی است که این نوع تحریم‌ها وجود نداشته است؛ این در حالی است که طبق نتایج، تحریم‌های اقتصادی چندجانبه گسترده اثر معنی‌داری نداشتند.

۲-۳. مطالعات خارجی

وانگ و همکاران^۱ (۲۰۱۹) با استفاده از داده‌های پانلی از ۲۳ کشور هدف در دوره ۱۹۹۶-۲۰۱۵ و با به‌کارگیری الگوی حداقل مربعات ساختگی اصلاح‌شده (LSDVC)^۲ به بررسی تاثیر تحریم‌های اقتصادی بر نوسانات نرخ ارز رسمی پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که تحریم‌های اقتصادی به‌طور قابل‌توجهی بر نوسانات نرخ ارز کشورهای هدف تاثیر می‌گذارد.

افسوربور^۳ (۲۰۱۹) با استفاده از الگوی جاذبه و داده‌های مربوط به تحریم‌های دوره ۱۹۶۰ تا ۲۰۰۹ به بررسی تاثیر تحریم‌های اقتصادی تجارت بین‌الملل پرداخته و در نهایت نشان داده‌اند که تاثیر تهدید به تحریم‌ها از نظر کیفی و کمی از تاثیر تحریم‌های اعمال‌شده متفاوت است. تحریم‌های اعمال‌شده منجر به کاهش جریان تجارت بین فرستنده و کشور هدف تحریم‌ها می‌شود؛ این در حالی است که تهدید به تحریم منجر به افزایش می‌شود.

1. Wang, Y., et al.

2. Least Square Dummy Variable

3. Afesorghor, S.

قربانی دستجردی و همکاران^۱ (۲۰۱۸) به بررسی رابطه تحریم‌های اقتصادی و تورم در ایران پرداختند. برای این منظور شاخص تحریم‌های مالی و تجاری را ایجاد کردند. نتایج این مطالعه نشان داد که زمانی که اقتصاد ایران تحریم‌های آزاد یا سبک را تجربه می‌کند، شاخص TF تورم را کاهش می‌دهد. در حالی که تحریم‌های سنگین باعث ایجاد بی‌ثباتی در نرخ ارز بازار و افزایش فاصله بین بازار و نرخ‌های رسمی ارز می‌شود. همچنین تحریم‌های اقتصادی باعث افزایش تورم مورد انتظار در بین مردم و افزایش تورم می‌شود.

ال وی و زو^۲ (۲۰۱۶) پژوهشی تحت عنوان تاثیر تحریم‌های اقتصادی بر خشونت‌های قومی با استفاده از نمونه‌ای از ۴۶ کشور هدف در طول سال‌های ۱۹۸۴ تا ۲۰۰۸ و با روش تجزیه و تحلیل داده‌های پانل انجام دادند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که بین اعمال تحریم‌های اقتصادی، درآمد پایین، تورم بالا و فساد به‌طور قابل توجهی با خشونت قومی ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

نویانکرچ و نیومیر^۳ (۲۰۱۵) با استفاده از داده‌های سری زمانی طی دوره ۲۰۱۲-۱۹۷۶ برای نمونه ۶۸ کشور به بررسی تاثیر تحریم‌های اقتصادی سازمان ملل متحد و آمریکا بر رشد تولید ناخالص داخلی پرداختند. نتایج بررسی نشان می‌دهد که اولاً تحریم‌های اعمال شده توسط سازمان ملل تاثیر قابل توجهی بر رشد اقتصادی دارد. به‌طور متوسط، اعمال تحریم‌های سازمان ملل متحد نرخ رشد تولید ناخالص داخلی سرانه کشور هدف را بیش از ۲ درصد کاهش می‌دهد. دوماً، تاثیرات نامطلوب تحریم‌های ایالات متحده آمریکا بر رشد واقعی تولید ناخالص داخلی، بسیار کوچک‌تر و کمتر از تحریم‌های سازمان ملل متحد است. اعمال تحریم‌های ایالات متحده آمریکا، تولید ناخالص ملی کشور هدف را ۰/۷۵ الی ۱ درصد کاهش می‌دهد. تاثیرات نامطلوب تحریم‌های سازمان ملل با افزایش شدت تحریم‌ها افزایش می‌یابد، اما برای تحریم‌های ایالات متحده آمریکا با قاطعیت نمی‌توان گفت. همچنین تاثیر اعمال تحریم‌های ایالات متحده آمریکا و سازمان ملل در طول زمان کاهش می‌یابد.

توزووا و قیوم^۴ (۲۰۱۵) با استفاده از داده‌های فصلی دوره زمانی ۲۰۱۵-۱۹۹۹ و روش خود رگرسیون برداری (VAR) به بررسی تاثیرات قیمت نفت و تحریم‌ها بر اقتصاد روسیه

-
1. Ghorbani Dastjerdi, et al.
 2. Lv, Z & Xu, T.
 3. Neuenkirch, M & Neumeier, F.
 4. Tuzova, Y & Qayum, F.

پرداختند. در این مطالعه به منظور ارزیابی اثر تحریم‌ها از متغیر مجازی استفاده شده است. نتایج حاصل، نشان می‌دهد که اقتصاد روسیه به شدت از نوسانات در قیمت نفت و تحریم‌ها (از طریق تاثیرگذاری بر درآمدهای حاصل از صادرات نفت) تاثیرپذیر است، زیرا تغییرات قیمت نفت و تحریم‌ها بر متغیرهای مورد بررسی (نرخ تورم، نرخ واقعی ارز و تولید ناخالص داخلی) تاثیرگذار بوده‌اند. نرخ تورم در روسیه در سه‌ماهه آخر سال ۲۰۱۴ از ۷/۶۸ به ۹/۵۸ درصد و در سه‌ماهه اول سال ۲۰۱۵ به ۱۶/۲ درصد رسیده است. همین‌طور در الگو پیش‌بینی کردند که تورم در دو سال آینده حدود ۱۹/۵ درصد خواهد بود که با اطمینان بالاتر از هدف ۴/۵ درصد تورمی بانک مرکزی روسیه است.

اکستیرنا و اولسون^۱ (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای به بررسی تاثیر تحریم‌های وارد شده بر روسیه در سال ۲۰۱۴ به روش توصیفی-تحلیلی پرداختند. نتایج بیانگر این است که تحریم‌ها بر هر دو طرف آثار منفی اقتصادی داشته است. در طرف غربی، ایالات متحده آمریکا چندان از تحریم‌های اعمال شده بر روسیه متضرر نشده است، زیرا میزان صادرات از ایالات متحده آمریکا به روسیه کمتر از یک درصد است، اما کشورهای اروپایی چون تجارت گسترده‌ای با روسیه در حوزه انرژی و کشاورزی دارند، خسارت بیشتری دیده‌اند. روسیه نیز در دوران تحریم از گروه کشورهای صنعتی اخراج شد و تحریم‌های اعمال شده باعث کاهش ۱۵۰ میلیارد دلار سرمایه کشور، کاهش ۱۳ درصدی بازار سهام، کاهش ۲۵ درصدی گردشگری، افزایش ۷ درصدی تورم و رشد منفی ۳ درصدی اقتصاد روسیه شد.

پورشهابی و دهمرده^۲ (۲۰۱۴) با استفاده از رویکرد FMOLS^۳ در بررسی تاثیر تحریم‌های اقتصادی و حمله‌های سفته‌بازی بر تورم، دریافتند که حملات سفته‌بازی تاثیر مثبتی بر تورم دارد، اما تحریم‌ها به‌طور غیرمستقیم از طریق حملات سفته‌بازی، رکود، بحران ارز، تورم انتظاری و غیره به تورم تاثیر می‌گذارد.

عبدالسلام فرج و علی سلمان^۴ (۲۰۰۸) در مقاله‌ای تحت عنوان «تحریم‌های اقتصادی، نوسانات قیمت نفت و اشتغال: شواهد تجربی جدید از لیبی» با استفاده از یک الگوی رگرسیون چندگانه مشخص و تحلیل روش تلفیقی به بررسی رابطه بین متغیرها و شناسایی

-
1. Oxenstierna, S & Olsson, P.
 2. Pourshahabi, F & Dahmardeh, N.
 3. Fully Modified Ordinary Least Squares
 4. Faraj Yahia, A & Ali Salman, S.

این رابطه در بلندمدت پرداختند. نتایج حاصل از الگوهای رگرسیون نشان می‌دهد که نوسان قیمت نفت و تحریم‌های اقتصادی به شدت بر لیبی اثر می‌گذارد. در اکثر پژوهش‌های انجام شده، اثرگذاری تحریم‌های اقتصادی بر متغیرهای تورم و بیکاری به صورت جداگانه و برای کشور به خصوصی مورد بررسی قرار گرفته است؛ در حالی که پژوهش حاضر با استفاده از روش‌های آماری و تکنیک‌های اقتصادسنجی تأثیرات تحریم‌های اقتصادی بر شاخص فلاکت کشورها با تأکید بر تحریم‌های چندجانبه تحلیل شده توسط سازمان ملل متحد و همچنین تحریم‌های یک‌جانبه تحمیل شده توسط ایالات متحده آمریکا تحلیل و ارزیابی می‌کنیم که در این زمینه تاکنون پژوهشی انجام نشده است.

۴. روش‌شناسی تجربی

پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به لحاظ تجزیه و تحلیل از نوع تجزیه و تحلیل رگرسیون است. در این مطالعه برای شناسایی متغیرها و جمع‌آوری اطلاعات از روش‌های اسنادی و برای تجزیه و تحلیل آن از روش‌های آماری و اقتصادسنجی استفاده خواهد شد. آمار و اطلاعات مورد نیاز پژوهش از اطلاعات موجود در سایت رسمی بانک جهانی^۱، بانک فدرال رزرو^۲، وبسایت‌های کنگره ایالات متحده آمریکا و وبسایت سازمان ملل استخراج شده است.

برای انتخاب متغیرهای کنترل، تلاش شده است تا ضمن ملحوظ داشتن نظریه‌های مهم از نتایج مطالعات تجربی نیز بهره گرفته شود. متغیر نقدینگی بر اساس نظریه مقداری پول (نظریه پولیون)^۳ و با توجه به رابطه بین نقدینگی و تورم استفاده شده است. متغیر تولید ناخالص داخلی نیز به منظور بررسی اثرگذاری طرف عرضه اقتصاد بر رشد سطح قیمت‌ها استفاده شده است. ارتباط بین باز بودن تجاری و تورم را می‌توان بر اساس الگوی بارو-گوردون^۴ بررسی کرد و اصلی‌ترین نظریه سنتی که به بررسی ارتباط بین تجارت و قیمت نسبی کالاها و همچنین قیمت نسبی عوامل تولید (نیروی کار و ...) در بین کشورها می‌پردازد،

-
1. World Bank Data
 2. Federal Reserve Bank
 3. Monetarists
 4. Barro, R & Gordon, D.

نظریه هکچر و اوهلین^۱ است. همچنین براساس نظریه‌های اقتصادی، تقاضای نیروی کار تابعی از موجودی سرمایه، تولید ناخالص داخلی و دستمزد است. بر این اساس، با توجه به مطالعه تجربی نویانکرچ و نیومیر (۲۰۱۵) الگوی موردنظر به صورت رابطه (۱) طراحی شده است.

$$Y_{i,t} = \alpha_i + \beta' Sanctions_{i,t} + \gamma' X_{i,t} + \delta_t + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$i = 1, 2, \dots, N$$

که در آن $Y_{i,t}$ متغیر وابسته، $X_{i,t}$ نشان‌دهنده برداری از متغیرهای کنترلی، $Sanctions_{i,t}$ متغیر مستقل تحریم‌ها، α_i عرض از مبدأ، δ_t اثرات زمان بر روی جمله ثابت، $\varepsilon_{i,t}$ جمله خطای الگو است.

برای ارزیابی تاثیرات تحریم‌های بر شاخص فلاکت کشورهای هدف، دو الگوی مختلف برآورد شده است. در الگوی اول (رابطه (۲))، تاثیر تحریم‌های سازمان ملل بر شاخص فلاکت بررسی می‌شود.

$$MS_{i,t} = \alpha_i + \beta' UN_{i,t} + \gamma'_1 LIQ_{i,t} + \gamma'_2 K_{i,t} + \gamma'_3 GDP_{i,t} + \gamma'_4 TO_{i,t} + \delta_t + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

$$i = 1, 2, \dots, N$$

در الگوی دوم (رابطه (۳))، تاثیر تحریم‌های ایالات متحده بر شاخص فلاکت بررسی می‌شود.

$$MS_{i,t} = \alpha_i + \beta' US_{i,t} + \gamma'_1 LIQ_{i,t} + \gamma'_2 K_{i,t} + \gamma'_3 GDP_{i,t} + \gamma'_4 TO_{i,t} + \delta_t + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

$$t = 1, 2, \dots, T$$

در این الگوها، $(MS_{i,t})$ متغیر وابسته شاخص فلاکت (حاصل جمع نرخ بیکاری و نرخ تورم)، $(UN_{i,t})$ متغیر مستقل تحریم‌های سازمان ملل، $(US_{i,t})$ متغیر مستقل تحریم‌های

1. Heckscher, E & Ohlin, B.

ایالات متحده آمریکا، α_i عرض از مبدأ، δ_t اثرات زمان بر روی جمله ثابت، $\varepsilon_{i,t}$ جمله خطای الگو است. متغیرهای کنترلی مورد استفاده نیز شامل نقدینگی (پول گسترده^۱)، موجودی سرمایه^۲ (K)، تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت دلار آمریکا ($100 = 2010$)^۳ (GDP) و درجه باز بودن تجاری (TO) (واردات و صادرات تقسیم بر تولید ناخالص داخلی^۴) است. این پژوهش سعی در آشکار ساختن اثر تحریم‌های سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت در ۴۱ کشور^۵ تحریم شده طی سال‌های ۲۰۱۸-۱۹۹۱ با استفاده از یک الگوی معتبر و داده‌های جدید دارد. الگوی نهایی به صورت داده‌های ترکیبی و با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS)^۶ برآورد شده است. برای آزمون فرضیه‌ها به ترتیب تاثیر تحریم‌های سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت را با استفاده از متغیر مجازی و در قلب دو الگوی جداگانه ارزیابی می‌کنیم.

از میان ۴۱ کشور مورد مطالعه، تحریم‌های سازمان ملل علیه ۱۳ کشور اعمال شده است در حالی که در مجموع ۳۸ کشور حداقل یک مشاهده غیرصفر برای تحریم‌های آمریکا دارند. علاوه بر این، تحریم‌های سازمان ملل متحد به طور متوسط شدیدتر از تحریم‌های ایالات متحده آمریکا است. این یافته‌ها تعجب‌آور نیست، زیرا تحریم‌های سازمان ملل متحد باید توسط پنج عضو دائمی شورای امنیت سازمان ملل تایید و به تصویب برسد در حالی که تحریم‌های ایالات متحده آمریکا را تنها باید قانون اساسی ایالات متحده آمریکا تصویب کند. جالب این است که افزایش شدیدی در فرکانس (تناوب) تحریم‌های سازمان ملل متحد پس از پایان جنگ سرد دیده می‌شود. فرکانس تحریم‌ها در دهه ۱۹۹۰ به دلیل جنگ اول خلیج، جنگ‌های یوگسلاوی و چندین جنگ داخلی در آفریقا، بیشتر است. در نهایت، شاهد کاهش قابل توجهی در تعداد کشورهای تحت تحریم‌های ایالات متحده آمریکا پس از سال

1. Broad Money (% of GDP)

2. Capital Stock at Constant National Prices

3. GDP (constant 2010 US\$)

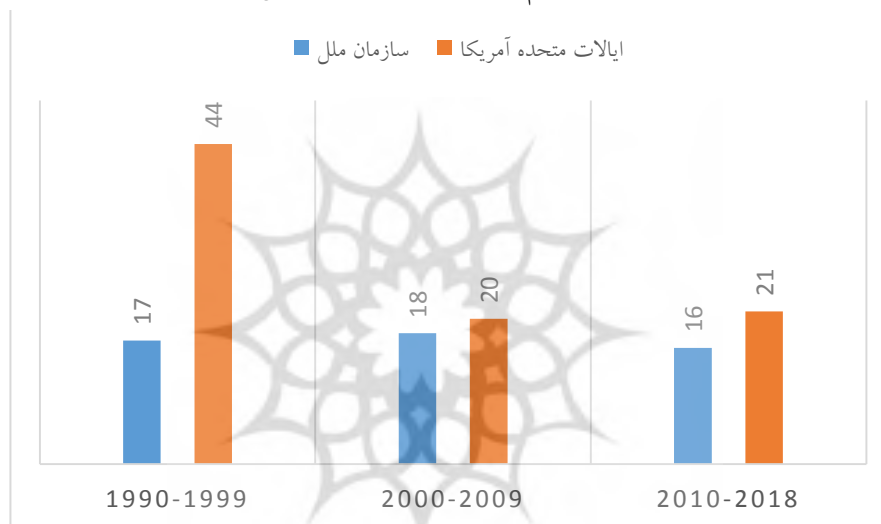
4. Trade (% of GDP)

۵. آنگولا، کامبوج، کامرون، جمهوری آفریقای مرکزی، چین، کلمبیا، کرواسی، اکوادور، السالوادور، فیجی، گامبیا، گواتمالا، هندوراس، هند، اندونزی، ایران، عراق، ساحل عاج، اردن، کنیا، مالای، نیجر، نیجریه، پاکستان، پاراگوئه، پرو، گینه بیسائو، رومانی، رواتندا، صربستان، سیرالئون، ویتنام، آفریقای جنوبی، زیمباوه، سودان، تایلند، مقدونیه، مصر، ونزوئلا، یمن، زامبیا.

6. Generalized Least Squares

۲۰۰۰ هستیم. تحقیقات نشان می‌دهد پس از حمله تروریستی در تاریخ ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، دولت آمریکا تحریم‌های بسیاری را علیه کشورهایی که از متحدان در جنگ علیه تروریسم بودند، لغو کرده است (نمودار (۱)). دلیل لغو این تحریم‌ها که عموماً شامل تحریم تسلیحات بود، حمایت از این کشورها بود. متغیرهای کنترلی استفاده شده در الگو و تعداد ۴۱ کشور مورد مطالعه با توجه به موجودیت اطلاعات در بانک جهانی (۱۹۹۱-۲۰۱۸) انتخاب شده است.

نمودار ۱. تعداد کشورهای تحت تحریم ایالات متحده و سازمان ملل طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۱۸

منبع: یافته‌های پژوهش

۵. یافته‌ها

به‌منظور برآورد الگوی رگرسیون بر داده‌ها، نخست لازم است مانایی تک‌تک متغیرها بررسی شود، زیرا نامانایی متغیرها -چه در داده‌های سری زمانی چه در داده‌های تابلویی- موجب بروز مشکل رگرسیون کاذب می‌شود. بدین منظور از آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو (LLC)^۱ و ایم، پسران و شین (IPS)^۲ استفاده شد؛ نتایج حاصل از این آزمون‌ها در جدول (۱) آورده شده است.

1. Levin, Lin & Chui
2. Im, Pesaran & Shin

جدول ۱. نتایج آزمون ریشه واحد مقطعی متغیرها

Im, Pesaran & Shin		Levin, Lin & Chui		
مقدار احتمال	آماره آزمون	مقدار احتمال	آماره آزمون	
۰/۰۰۰۰	-۳۲/۲۱	۰/۰۰۰۰	-۹۰/۱۱	MS
۰/۰۰۰۰	-۴/۰۸	۰/۰۰۰۰	-۵/۱۳	LIQ
۰/۰۰۱۴	-۲/۹۹	۰/۰۵۹۷	-۱/۵۵	K
۰/۰۰۰۰	-۹/۸۷	۰/۰۰۰۰	-۹/۰۶	GDP
۰/۰۰۰۱	-۳/۸۲	۰/۰۰۰۳	-۳/۴۵	TO

منبع: یافته‌های پژوهش

فرآیند بررسی در این آزمون‌ها به این صورت است که با عدم پذیرش فرضیه صفر نامانایی متغیرها (فرض وجود ریشه واحد) رد می‌شود. با توجه به نتایج به دست آمده برای متغیرهای شاخص فلاکت، نقدینگی و درجه باز بودن تجاری فرضیه صفر مبنی بر نامانایی متغیرها در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد شده و نتایج بیانگر پایایی این متغیرهاست، اما برای متغیرهای تولید ناخالص داخلی و موجودی سرمایه فرض آماری داشتن ریشه واحد برای این متغیرها رد نمی‌شود. بنابراین، این متغیرها نامانا است که نامانایی این متغیرها نیز با یک مرتبه تفاضل‌گیری رفع می‌شود.

با توجه به اینکه متغیرهای تولید ناخالص داخلی و موجودی سرمایه با یک مرتبه تفاضل‌گیری مانا شده‌اند به منظور پرهیز از رگرسیون کاذب و بررسی وجود یا عدم وجود رابطه بلندمدت بین متغیرها آزمون هم‌انباشتگی یا هم‌جمعی با استفاده از آزمون هم‌انباشتگی باقیمانده‌های کائو^۱ انجام شد. نتایج اجرای آزمون هم‌انباشتگی باقیمانده‌های پدرونی روی متغیرهای الگوی فوق به‌قرار جدول (۲) است.

آماره‌های حاصل از آزمون‌های درون‌بعدي و میان‌بعدي شواهدی معنی‌دار با سطح اطمینان ۹۵ درصد مبنی بر وجود رابطه هم‌انباشته ارائه و پسماندهای حاصل از رابطه هم‌انباشته را مانا گزارش می‌کنند. پس از تایید رابطه بلندمدت و بدون هراس از کاذب بودن رگرسیون، می‌توان از آزمون‌های F-لیمر و هاسمن^۲ برای تشخیص نوع داده‌های ترکیبی (تلفیقی و تابلویی) استفاده کرد.

1. Kao Cointegration Test
2. F-Limer & Hausman Tests

جدول ۲. نتیجه آزمون هم انباشتگی

آزمون‌های درون بعدی			آزمون‌های میان بعدی		
ناموزون		موزون			
آماره	احتمال	آماره	احتمال	آماره	احتمال
-۱/۳۸	۰/۹۵	-۲/۱۹	۰/۹۸	۰/۹۲	۰/۸۲
۰/۳۶	۰/۶۴	-۰/۳۱	۰/۳۷	-۱۶/۷۶	۰/۰۰۰۰
-۱۲/۲۸	۰/۰۰۰۰	-۹/۶۵	۰/۰۰۰۰	-۸/۱۶	۰/۰۰۰۰
-۹/۰۴	۰/۰۰۰۰	-۷/۶۸	۰/۰۰۰۰		

منبع: یافته‌های پژوهش

اولین گام در برآورد الگوهای پانل دیتا تعیین کردن قیود وارد شده بر الگوی اقتصادسنجی است. به عبارت دیگر، ابتدا باید مشخص کنیم رابطه رگرسیونی در نمونه مورد بررسی دارای عرض از مبداهای ناهمگن و شیب همگن است یا اینکه فرضیه عرض از مبداهای مشترک و شیب مشترک در بین مقاطع (الگوی داده‌های تلفیقی) پذیرفته می‌شود (بالتاجی، ۲۰۰۸). برای این منظور آزمون F-لیمر مورد استفاده قرار می‌گیرد. نتایج آماره آزمون دلالت بر معنی‌دار بودن استفاده از الگوی پانل به الگوی تجمیعی دارد. نتایج این آزمون در جدول (۳) آمده ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون F-لیمر

آماره آزمون	الگوی (۱)	الگوی (۲)
۶/۲۰	۶/۲۰	۶/۶۳
۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

در ادامه به منظور انتخاب روش تخمین مناسب از بین روش با اثرات ثابت و تصادفی باید از آماره آزمون هاسمن استفاده شود. نتایج آماره آزمون هاسمن به منظور انتخاب روش تخمین مناسب نشان می‌دهد که برای تخمین هر یک از الگوها، استفاده از روش با اثرات ثابت نسبت به روش با اثرات تصادفی، مناسب‌تر است. نتایج این آزمون در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون هاسمن

الگوی (۲)	الگوی (۱)	
۱۱/۹۹	۱۳/۱۳	آماره آزمون
۰/۰۰۷۴	۰/۰۰۴۴	احتمال

منبع: یافته‌های پژوهش

ماهیت داده‌های ترکیبی ایجاب می‌کند که در بسیاری از مطالعات مبتنی بر این گونه داده‌ها مشکل ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی بروز کند. با توجه به تاثیر مهم ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی در برآورد لازم است، پیش از پرداختن به هرگونه تخمین در الگو، وجود یا فقدان واریانس ناهمسانی و خودهمبستگی تحقیق شود: بدن منظور از آزمون ناهمسانی واریانس والد تعدیل شده^۱ و آزمون خودهمبستگی وولدریج^۲ استفاده می‌شود. جدول (۵) نتایج حاصل از به‌کارگیری این آزمون‌ها برای بررسی پدیده بیان شده در الگوهای مورد بررسی را نشان می‌دهد. بررسی مقادیر آماره χ^2 در آزمون والد نشان می‌دهد که فرضیه صفر مبنی بر همسانی واریانس‌ها رد می‌شود؛ بنابراین، مشکل ناهمسانی واریانس در الگوهای تخمینی مشهود است. همچنین نتیجه حاصل از آزمون وولدریج حاکی از آن است که فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود خودهمبستگی را می‌توان رد کرد. بنابراین، می‌توان گفت الگوهای موردنظر با مشکل خودهمبستگی اجزاء اخلاص مواجه هستند.

جدول ۵. نتایج آزمون‌های ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی

الگوی (۲)		الگوی (۱)		
احتمال	آماره آزمون	احتمال	آماره آزمون	
۰/۰۰۰۰	۱/۱	۰/۰۰۰۰	۲/۱	آزمون والد تعدیل شده
۰/۰۰۰۰	۱۰۶/۳	۰/۰۰۰۰	۱۱۹/۹	آزمون وولدریج

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به این موضوع که وجود خودهمبستگی و واریانس ناهمسانی در الگوها تایید شد؛ از این رو، برای اینکه نتایج حاصل از تخمین الگوها معتبر باشد باید به رفع این مشکلات اقدام کرد. جهت رفع مشکل ناهمسانی و خودهمبستگی با استفاده از روش GLS به تخمین الگوها پرداخته شد. نتایج برآورد الگو در جدول (۶) ارائه شده است. همچنان که ملاحظه

1. Wald Test
2. Wooldridge Test

می‌شود متغیرهای موهومی تحریم‌های سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت تاثیر مثبت و معنی‌داری دارند. بنابراین، فرضیه تاثیر مثبت و معنی‌دار شاخص تحریم بر شاخص فلاکت تایید می‌شود. همچنین نتایج نشان می‌دهد اعمال تحریم‌های سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا به ترتیب منجر به افزایش ۵/۷ و ۳/۱ درصدی در شاخص فلاکت می‌شود. این مساله تاییدکننده فرضیه تاثیرگذاری بیشتر تحریم‌های سازمان ملل نسبت به تحریم‌های ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت است. سازمان ملل متحد می‌تواند از کشورهای عضو خود بخواهد تا به‌طور کامل روابط اقتصادی خود را با یک دولت که امنیت و صلح بین‌المللی را تهدید یا نقض می‌کند، قطع کنند. بر همین اساس همه کشورهای عضو سازمان ملل مجبورند اقدامات تحریمی تعیین شده توسط شورای امنیت سازمان ملل را اتخاذ کنند و به همین دلیل انتظار می‌رود که تحریم‌ها در این حالت نسبت به زمانی که کشور خاصی آن را اعمال می‌کند، موثرتر واقع شود.

جدول ۶. نتایج برآورد الگوهای پژوهش

الگوی (۲)		الگوی (۱)				
احتمال	آماره آزمون	ضریب رگرسیون	احتمال	آماره آزمون	ضریب رگرسیون	
-	-	-	۰/۰۱۱*	۲/۵۴	۵/۷۵	UN Sanctions
۰/۰۰۲*	۳/۰۷	۳/۱۰	-	-	-	US Sanctions
۰/۰۰۰*	-۴/۰۸	-۰/۱۰	۰/۰۰۰*	-۵/۲۲	-۰/۱۱۹	LIQ
۰/۰۷۵***	-۱/۷۸	-۷/۷۸	۰/۰۶۵***	-۱/۸۵	-۶/۱۲	K
۰/۰۶۶***	۱/۸۴	۷/۴۶	۰/۰۳۸**	۲/۰۸	۶/۴۲	GDP
۰/۰۰۴**	۲/۰۶	۰/۰۴۷	۰/۰۰۲*	۳/۱۳	۰/۰۶۳	TO
۰/۰۰۰*	۱۱/۳۸	۱۸/۱۰	۰/۰۰۰*	۱۲/۱۴	۱۸/۲۳	C
۱۰۴۸		۱۰۴۸				Observation
۴۱		۴۱				countries

- *، **، *** به ترتیب معنی‌داری در سطح ۰/۵، ۱ و ۱۰ است.

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج برآورد در هر دو الگو نشان می‌دهد رشد نقدینگی اثر منفی و معنی‌داری بر شاخص فلاکت داشته است. طبق نظریه‌های مقداری پول در شرایطی که میزان فعالیت‌های اقتصادی و سرعت گردش پول ثابت بماند، می‌تواند نوعی رابطه مستقیم بین رشد نقدینگی و تورم

وجود داشته باشد. زمانی که نرخ رشد نقدینگی از مقدار آستانه خود (۲۸ درصد) عبور می کند باعث تشدید رکود تورمی (افزایش هم‌زمان نرخ بیکاری و نرخ تورم) در کشور می شود در حالی که قبل از سطح آستانه منجر به بهبود رکود تورمی در کشور می شود؛ بنابراین، اگر حجم نقدینگی از ۲۹ درصد رشد نکند حتی می تواند به عنوان ابزاری جهت بهبود رکود تورمی استفاده شود (خانی قریه گپی و همکاران، ۱۳۹۲). به دلیل محدودیت‌های ناشی از تحریم‌ها، تجارت کشورها تحت تاثیر قرار گرفته و بخش زیادی از منابع مالی دولت‌ها حذف و یا به شکل بلوکه شده در خواهد آمد؛ بنابراین، در شرایطی که کشورها با محدودیت‌های مالی داخلی و خارجی مواجه هستند، رشد نقدینگی نیز تا سطح خاصی (سطح آستانه) امکان پذیر خواهد بود.

طی دوره مورد بررسی و در سطح اطمینان ۹۰ درصد، موجودی سرمایه بر شاخص فلاکت (مجموع بیکاری و تورم) تاثیر مثبت و معنی داری داشته که بیانگر مکمل بودن دو نهاد نیروی کار و سرمایه است.

رابطه بین تولید ناخالص داخلی و شاخص فلاکت در الگوهای بیان شده، یک رابطه مثبت و معنی دار است. بررسی تاریخچه تحریم‌ها نشان می دهد که کشورهای هدف تحریم را بیشتر کشورهایی تشکیل می دهند که از نظر میزان توسعه یافتگی، کشورهای کمتر توسعه یافته یا در حال توسعه تلقی می شوند. اقتصاد این کشورها از اقتصادهای تک محصولی وابسته به منابع طبیعی به شمار می آیند.

نگاهی به وضعیت پیشرفت اقتصادی کشورهای دارای منابع طبیعی به ویژه نفت حاکی از نامناسب بودن عملکرد آن‌ها (بجز کشورهایی مانند نروژ، آمریکا و...) برخلاف دارا بودن چنین منابعی است. فرضیه نفرین منابع بر مبنای این مشاهدات بنا شده است که اقتصادهای غنی از منابع طبیعی به طور میانگین از اقتصادهای فقیر از منابع طبیعی رشد اقتصادی کندتری دارند. گسترده ترین بحث نظری در این خصوص مربوط به الگوهای بیماری هلندی^۱ است که توسط محققین مختلفی مورد بررسی قرار گرفته اند. مطالعاتی که توسط فان ویجنبرگن^۲ (۱۹۸۴)، کروگمن^۳ (۱۹۸۷)، ماتسویاما^۴ (۱۹۹۲)، ساش و وارنر^۵

-
1. Disease Dutch
 2. Van Wijnbergen, S.
 3. Krugman, P.
 4. Matsuyama, K.
 5. Sachs, J. & Warner, A.

(۱۹۹۵) و گیلفاسون^۱ (۱۹۹۹) صورت گرفته است که نشان می‌دهد با افزایش تولید و درآمدهای حاصل از صادرات منابع طبیعی بخش قابل مبادله (صنعت و کشاورزی) تضعیف شده و موجب ایجاد عدم تعادل بین بخش‌های اقتصادی کشور و تغییر سهم بری عوامل از بخش مولد به غیر مولد می‌شود که در نتیجه آن رشد اقتصادی کاهش می‌یابد. مطالعات نشان داده است که کشورهای صادرکننده منابع طبیعی (که بیشتر نفت است) از شوک‌های منفی و مثبت در روند قیمت (مانند تحریم‌ها) زیان می‌بینند. بیشتر این دولت‌ها به علت اثر شوک‌های منفی قیمت برای تامین نیازهای اساسی کشور و بازپرداخت به موقع تعهدات خارجی، ناچار به اعمال محدودیت بر واردات کالاها و خدمات و صرفه‌جویی ارزی می‌شوند. از آنجا که در چنین کشورهایی، بخش بزرگی از واردات را کالاهای سرمایه‌ای و مواد اولیه موردنیاز بخش‌های تولیدی تشکیل می‌دهند، محدودیت اعمال شده بر واردات می‌تواند آثار نامساعدی بر بخش تولیدی کشور به جای گذارد. نتیجه اجتناب‌ناپذیر چنین شرایطی، بروز فشارهای تورمی، افزایش نرخ ارز، رکود اقتصادی و افزایش بیکاری در جامعه خواهد بود. همچنین تکان‌های مثبت موجب تقویت پول کشور و افزایش قیمت کالاهای وارداتی می‌شود. با افزایش هزینه‌های تولید، تولیدکنندگان قدرت رقابت با رقبای خارجی را از دست می‌دهند. این موضوع، رکود اقتصادی، بیکاری و تورم بالا را در پی خواهد داشت (کمیجانی و همکاران، ۱۳۹۰).

شاخص باز بودن تجاری تاثیر مثبت و معنی‌داری بر شاخص فلاکت در گروه کشورهای منتخب دارد. بر اساس الگوی بارو-گوردون^۲ (۱۹۸۳) در یک اقتصاد بسته، سیاست پولی انبساطی می‌تواند تحت شرایطی به مازاد تقاضا در اقتصاد منجر شده و در نتیجه باعث افزایش سطح عمومی قیمت‌ها شود، اما در یک اقتصاد باز، فشار برای افزایش قیمت‌ها می‌تواند از طریق واردات و در نتیجه توسط تغییر در تراز پرداخت‌ها کاهش یابد. به بیان دیگر، هرچه اقتصاد بازتر باشد، میزان تغییر در تراز پرداخت‌ها برای از بین بردن فشار تورمی بیشتر خواهد بود. بنابراین، انتظار می‌رود که در اقتصادهای بازتر، تورم کمتری وجود داشته باشد. این استدلال برای یکی از شاخص‌های تاثیرگذار بر فلاکت، یعنی تورم بود.

1. Gylfason, T.

2. Barro, R & Gordon, D.

در متون تجارت بین‌الملل نظریات متعددی با استفاده از تفاوت در فراوانی مطلق و نسبی عوامل تولید، تفاوت تکنولوژیک، تجارت استراتژیک، تجارت درون صنعتی و بین صنعتی برای توضیح علت تجارت و جریان تجاری میان کشورها شکل گرفته است. اصلی‌ترین نظریه سنتی که به بررسی ارتباط بین تجارت و قیمت نسبی کالاها و همچنین قیمت نسبی عوامل تولید در بین کشورها می‌پردازد، نظریه هکچر و اوهلین^۱ است. در ساده‌ترین حالت طبق نظریه هکچر و اوهلین هر کشور کالایی را صادر می‌کند که در تولید آن از عامل فراوان‌تر تولید به‌طور نسبی بیشتر استفاده شده باشد؛ بنابراین، تجارت باعث افزایش قیمت نیروی کار در کشورهایی خواهد شد که دارای فراوانی نسبی کار هستند (کشورهای در حال توسعه) و تولید کالایی که به‌طور نسبی از عامل کمیاب‌تر تولید بیشتر استفاده می‌کند، کاهش می‌یابد. در نهایت، تمایل به سمت برابری جزئی قیمت عوامل تولید در دو کشور به کاهش قیمت عامل کمیاب‌تر نسبت به قیمت عوامل فراوان‌تر تولید منجر خواهد شد. بنابراین، انتظار می‌رود در بلندمدت با افزایش تجارت و باز بودن اقتصاد یک کشور، اشتغال نیز افزایش یابد. برخلاف تئوری‌های بیان شده، رابطه به دست آمده بین شاخص باز بودن تجاری و فلاکت، یک رابطه مثبت و معنی‌دار است؛ به طوری که می‌توان این‌گونه استدلال کرد که ارسال‌های اخیر به دلیل تحریم‌های وارده، ایران با کشورهای کمتری رابطه تجاری داشته و از درجه باز بودن تجاری کمتری نیز برخوردار بوده است؛ بنابراین، اثر باز بودن تجاری بر برآیند دو شاخص، تورم و بیکاری موجب افزایش شاخص فلاکت در ایران شده است.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

در مطالعه حاضر به بررسی اثر زمانی و شدت تحریم‌های سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت در ۴۱ کشور تحریم شده طی سال‌های ۲۰۱۸-۱۹۹۱ با استفاده از با استفاده از داده‌های ترکیبی نامتوازن جدید و روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته (GLS) پرداخته شده است. نتایج حاصل از برآورد نشان داد تاثیر تحریم‌های سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت مثبت و معنی‌دار بوده است؛ به طوری که تحریم‌های سازمان ملل با ضریب ۵/۷۵ و تحریم‌های ایالات متحده آمریکا با ضریب ۳/۱۰ بر شاخص

1. Heckscher, E & Ohlin, B.

فلاکت موثر بوده است.

تحریم‌ها سهم تعیین‌کننده‌ای در تشدید مشکلات اقتصادی دارند، اما در کنار عامل تحریم‌ها، مشکلات ساختاری و خطاهای سیاست‌گذاری نیز هر یک سهم موثری در چالش‌ها و مشکلات اقتصادی دارند. با تمام این تفاسیر، مدیریت نقدینگی مناسب، کاهش وابستگی اقتصاد به درآمد محصولی خاص، بازبینی در روابط تجاری و جابه‌جایی و جایگزینی شرکای تجاری از جمله راهکارهایی هستند که می‌توانند نقش موثری را در کاهش پیامدهای منفی تحریم‌ها برای کشورهای هدف ایفا کنند.

نظر به اینکه تحریم‌ها تاثیر قابل توجهی بر مجموع تورم و بیکاری (شاخص فلاکت) دارند در چنین شرایطی رکود تورمی دور از انتظار نخواهد بود. برای حل هر کدام از دو معضل تورم و رکود از سیاست‌های خاص استفاده می‌شود و عموماً سیاست‌های پولی استفاده شده برای شرایط تورم، متضاد با سیاست‌های قابل استفاده برای رکود است به نحوی که در نظریه‌های اقتصادی در شرایط تورمی از سیاست انقباضی پولی و در شرایط رکودی استفاده از سیاست انبساطی پولی و سیاست انبساطی مالی پیشنهاد می‌شود. بنابراین، در شرایطی که افزایش شاخص فلاکت ناشی از افزایش هم‌زمان تورم و بیکاری باشد، انتخاب و به‌کارگیری سیاست مناسب بسیار دشوار است به نحوی که اجرای سیاست انقباضی پولی منجر به رکود و سیاست انبساطی پولی نیز منجر به تورم خواهد شد. مدیریت اقتصاد در شرایط تشدید تحریم‌ها، مقتضیات خاصی دارد. در این زمینه چند گام اساسی توصیه می‌شود:

* گام اول: لازم است علاوه بر اقدامات دیپلماتیک، هم‌زمان مذاکرات فشرده‌ای با تمامی شرکای تجاری فعلی و شرکای تجاری جدید آغاز شود تا بتوان علاوه بر مسیرهایی برای صادرات تولیدات داخلی و واردات مواد اولیه و ماشین‌آلات، مسیرهای جایگزین برای مبادلات مالی و بانکی و حتی جذب سرمایه خارجی پیدا کرد.

* گام دوم: حل مسائل و چالش‌های اساسی، آن هم در شرایط تحریم به نهایت همگرایی بین تمام ارکان حاکمیت نیاز دارد. علاوه بر آن، همراهی افکار عمومی نیز بسیار تعیین‌کننده است. دولت باید بتواند در مواردی که نیاز به اصلاحات اقتصادی وجود دارد با ارائه گزارش‌های شفاف و صادقانه و تشریح برنامه‌های آتی خود، اعتماد و همراهی عمومی را جلب کند.

* گام سوم: مهم‌ترین زمینه آسیب‌پذیری اقتصاد کشورهای هدف تحریم‌ها، ساختارهای معیوب اقتصاد است. ساختارهایی که در شرایط عادی نیز بسیار ناپایدار و آسیب‌پذیر هستند و قطعاً با تشدید تحریم‌ها، این آسیب‌پذیری افزایش خواهد یافت. اقتصاد تک‌محصولی (اتکا به درآمدهای حاصل از صادرات محصول خاص؛ منابع طبیعی)، نامناسب بودن فضای کسب‌وکار، ساختار اقتصادی رانتی به‌جای اقتصاد مولد و مشکلات ساختاری نظام بانکی در اقتصاد از جمله مهم‌ترین مسائلی هستند که موجب افزایش آسیب‌پذیری اقتصاد این کشورها از تحریم‌ها می‌شوند و بیش از هر چیز نیازمند اصلاحات اساسی هستند.

با توجه به محدودیت‌های تحقیق، طبقه‌بندی تحریم‌ها به تفکیک تحریم‌های ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا و سازمان ملل متحد، به کارگیری متغیرهای پروکسی مختلف از جمله متغیر مقیاس به‌جای متغیر موهومی برای تحریم‌ها و استفاده از روش‌های دیگر اقتصادسنجی و متغیرهای کنترلی متفاوت از جمله پیشنهادات برای تحقیقات آتی است.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Edris Karimi

<http://orcid.org/0000-0002-3390-6576>

Zahra Fatourechi

<http://orcid.org/0000-0003-0933-0084>

Mohammad Hassanzadeh

<http://orcid.org/0000-0002-7768-2471>

منابع

- خادم علیزاده، امیر، آماده، حمید و بقالیان، محبوبه. (۱۳۹۳). تاثیر تحریم‌های اقتصادی بر سطح اشتغال در ایران. *راهبرد اقتصادی*، ۳ (۱۱)، ۱۰۴-۷۹.
- خانی قریه گپی، نوشین، سحابی، بهرام، عزیزی، فیروزه و صباغ کرمانی، مجید. (۱۳۹۲). شناسایی علل رکود توری در ایران: روش تصحیح خطای آستانه‌ای. *مدل‌سازی اقتصادی*، ۷ (۲۴)، ۳۵-۱۹.
- سادات‌اخوی، محمد و حسینی، شمس‌الدین. (۱۳۹۶). ارزیابی تاثیر تحریم‌های اقتصادی بر تورم اقتصاد ایران. *اقتصاد کاربردی*، ۷ (۲۱)، ۵۰-۳۰.

صادقی، عبدالرسول و طیبی، سیدکامیل. (۱۳۹۷). اثرات تحریم‌های بین‌المللی و سایر عوامل تاثیرگذار بر نرخ تورم در ایران (۱۳۶۰-۱۳۹۳). *پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۲۳(۷۴)، ۳۳-۵۷.

کمیجانی، اکبر؛ سبحانیان، محمد هادی و بیات، سعید. (۱۳۹۱). اثرات نامتقارن رشد درآمدهای نفتی بر تورم در ایران با استفاده از روش VECM. *پژوهشنامه اقتصادی*، ۱۲(۴۵)، ۲۲۶-۲۰۱.

گرشاسبی، علیرضا و یوسفی دیندارلو، مجتبی. (۱۳۹۵). بررسی اثرات تحریم بین‌المللی بر متغیرهای کلان اقتصادی ایران. *تحقیقات مدل‌سازی اقتصادی*، ۷(۲۵)، ۱۸۲-۱۲۹.

نادمی یونس، & حسنوند داریوش. (۲۰۱۹). شدت تحریم‌ها و فقر در ایران: لزوم لغو تحریم‌ها از منظر حقوق بشر. *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۹(۳۱)، ۱۷۱-۱۵۳.

نادمی، یونس؛ جلیلی کامجو، پرویز و خوچانی، رامین. (۱۳۹۶). مدل‌سازی اقتصادسنجی تاثیر تحریم‌ها بر بازار ارز و مکانیسم انتقال آن به متغیرهای اقتصاد کلان ایران. *مدل‌سازی اقتصادسنجی*، ۲(۲)، ۸۷-۶۱.

References

- Afesorghor, S. K. (2019). The impact of economic sanctions on international trade: How do threatened sanctions compare with imposed sanctions?. *European Journal of Political Economy*. 56. 11-26.
- Afesorghor, S. K., & Mahadevan, R. (2016). The impact of economic sanctions on income inequality of target states. *World Development*. 83.1-11.
- Alnasrawi, A. (2001). Iraq: economic sanctions and consequences, 1990–2000. *Third World Quarterly*. 22(2). 205-218.
- Asali, M. (2011, September 12). Causes of Recession and Youth Unemployment Despite the Growth of Investment. *Donya-e-eqtasad*. <https://www.donya-e-eqtasad.com/fa/tiny/news-416992>
- Baltagi, B. H. (1995). *Econometric Analysis of Panel Data*. *Econometric Theory*, 13(5).
- Barro, R.J., (1999). Reagan vs. Clinton: Who's the economic champ. *Business Week*, 22(5).
- Barro, R. J., & Gordon, D. B. (1983). A positive theory of monetary policy in a natural rate model. *Journal of political economy*. 91(4). 589-610.
- Cortright, D., Lopez, G. A., Conroy, R. W., Dashti-Gibson, J., Wagler, J., Malone, D. M., & Axworthy, L. (2000). *The sanctions decade: Assessing UN strategies in the 1990s (Vol. 1)*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Cortright, D., Lopez, G. A., Weiss, T. G., Minear, L., Brahimi, L., Crawford, N. C., ... & Zaidi, S. (1997). *Political gain and civilian pain: humanitarian impacts of economic sanctions*. Rowman & Littlefield.

- Dornbusch, R. (1987). Collapsing exchange rate regimes. *Journal of Development Economics*. 27(1-2). 71-83.
- Drezner, D. W., & Drezner, D. W. (1999). The sanctions paradox: Economic statecraft and international relations (No. 65). Cambridge University Press.
- Edwards, S. (1989). Exchange controls, devaluations, and real exchange rates: the Latin American experience. *Economic Development and Cultural Change*. 37(3). 457-494.
- Evenett, S. J. (2002). The impact of economic sanctions on South African exports. *Scottish Journal of Political Economy*. 49(5). 557-573.
- Eyler, R. (2007). Economic sanctions: International policy and political economy at work. Springer.
- Gala, P., & Lucinda, C. R. (2006). Exchange rate misalignment and growth: old and new econometric evidence. *Revista Economica*. 7(4). 165-187.
- Garshasbi, A., & Yousefi dindarloo, M. (2016). Assessment of International Sanctions on Iranian Macroeconomic Variables. *Journal of Economic Modeling Research*. 7(25). 129-182. [In Persian]
- Ghorbani Dastgerdi, H., Yusof, Z. B., & Shahbaz, M. (2018). Nexus between economic sanctions and inflation: a case study in Iran. *Applied Economics*. 50(49). 5316-5334.
- Gylfason, T., Herbertsson, T. T., & Zoega, G. (1999). A mixed blessing: natural resources and economic growth. *Macroeconomic dynamics*. 3(2). 204-225.
- Heine-Ellison, S. (2001). The impact and effectiveness of multilateral economic sanctions: A comparative study. *The International Journal of Human Rights*. 5(1). 81-112.
- Hovi, J., Huseby, R., & Sprinz, D. F. (2005). When do (imposed) economic sanctions work?. *World Politics*. 57(4). 479-499.
- Hufbauer, G. C., Schott, J. J., & Elliott, K. A. (1990). Economic sanctions reconsidered: History and current policy (Vol. 1). Peterson Institute.
- Jalalinaeni, A. (2016, May 30). The secret to changing the relationship between inflation and liquidity. Donya-e-eqtasad. <https://www.donya-e-eqtasad.com/fa/tiny/news-1054359>.
- Katzman, K. (2018). Iran Sanctions. CRS Report for Congress, Congressional Research Service. Washington DC.
- Khademalizadeh, A., Amadeh, H., & Baghalian, M. (2015). The Impact of Economic Sanctions on Employment in Iran. *Quarterly Journal of Economic Strategy*. 3(11). 79-104. [In Persian]

- Khani gharieh gapi, N., Sahabi, B., Azizi, F., & Sabagh kermani, M. (2014). Identification of Stagflation Causes in Iran: A Threshold Error Correction Method. *Quarterly Journal of Economic Modeling*. 7(24). 19-35. [In Persian]
- Komeyjani, A., Sobhanian, M., & Bayat, S. (2012). Asymmetric effects of oil income growth on inflation in Iran: VECM approach. *Quarterly Journal of Economic Research*. 12(45). 201-226. [In Persian]
- Krugman, P. (1987). The narrow moving band, the Dutch disease, and the competitive consequences of Mrs. Thatcher: Notes on trade in the presence of dynamic scale economies. *Journal of development Economics*. 27(1-2). 41-55.
- Lacy, D., & Niou, E. M. (2004). A theory of economic sanctions and issue linkage: The roles of preferences, information, and threats. *The journal of Politics*. 66(1). 25-42.
- Lv, Z., & Xu, T. (2017). The effect of economic sanctions on ethnic violence of target states: A panel data analysis. *The Social Science Journal*. 54(1). 102-105.
- Majidi, A. F., & Zarouni, Z. (2016). The Impact of Sanctions on the Economy of Iran. *International Journal of Resistive Economics*. 4(1). 84-99.
- Matsuyama, K. (1992). Agricultural productivity, comparative advantage, and economic growth. *Journal of economic theory*. 58(2). 317-334.
- Medlicott, W. N. (1952). The economic blockade (Vol. 2). HM Stationery Office.
- Nademi, Y., & Hassanvand, D. (2019). Sanctions Intensity and Poverty in Iran: The Need to Lift Sanctions from the Perspective of Human Rights. *Quarterly Journal of Strategic Studies Of Public Policy*. 9(31). 153-171. [In Persian]
- Nademi, Y., Jalili kamjoo, P., & Khochiany, R. (2018). Econometric Modeling the Impact of Sanctions on the Foreign Exchange Market and Its Transmission mechanism to macroeconomic variables Iran. *Quarterly Journal of Econometric Modeling*. 2(2). 61-87. [In Persian]
- Nephew, R. (2017). The art of sanctions: A view from the field. Columbia University Press.
- Neuenkirch, M., & Neumeier, F. (2016). The impact of US sanctions on poverty. *Journal of Development Economics*. 121. 110-119.
- Neuenkirch, M., & Neumeier, F. (2015). The impact of UN and US economic sanctions on GDP growth. *European Journal of Political Economy*. 40. 110-125.

- Okun, A. M. (1970). *The Political Economy of Prosperity*. Washington, DC: Brookings Institution. INDE Aigner, SF Akerlof Ichiar Dene ambiec, Best, bilate Blac B Blue Boli COM COD CO.
- Oxenstierna, S., & Olsson, P. (2015). The economic sanctions against Russia. Impact and Prospect of Success, FOI.
- Pape, R. A. (1997). Why economic sanctions do not work. *International security*. 22(2). 90-136.
- Peksen, D., & Son, B. (2015). Economic coercion and currency crises in target countries. *Journal of Peace Research*. 52(4). 448-462.
- Peksen, D. (2009). Better or worse? The effect of economic sanctions on human rights. *Journal of Peace Research*. 46(1). 59-77.
- Pourshahabi, F., & Dahmardeh, N. (2014). The Effects of Economic Sanctions and Speculative Attacks on Inflation. *Iranian Economic Review*. 18(3). 45-67.
- Razin, O., & Collins, S. M. (1997). Real exchange rate misalignments and growth.
- Sachs, J. D., & Warner, A. (1995). Natural resource abundance and economic growth.
- Sadatakavi, M., & Hosseini, SH. (2017). Assessing the Impact of Economic Sanctions on Inflation in Iran's Economy. *Quarterly Journal of Applied Economics*. 7(21). 30-50. [In Persian]
- Sadeghi, A., & Tayebi, K. (2018). Effects of International Sanctions and Other Determinants on Iran's Inflation Rate (1981-2014). *Iranian Journal Of Economic Research*. 23(74). 33-57. [In Persian]
- Salehi-Isfahani, J. (2020). *Iran under Sanctions: Impact of Sanctions on Household, Welfare and Employment*. Johns Hopkins: Washington, DC.
- Shabsigh, M. G., & Domaç, I. (1999). Real exchange rate behavior and economic growth: Evidence from Egypt, Jordan, Morocco, and Tunisia. International Monetary Fund.
- Torbat, A. E. (2005). Impacts of the US trade and financial sanctions on Iran. *World Economy*. 28(3). 407-434.
- Tuzova, Y., & Qayum, F. (2016). Global oil glut and sanctions: The impact on Putin's Russia. i. 90. 140-151.
- Van Wijnbergen, S. (1984). The Dutch Disease': a disease after all?. *The economic journal*. 94(373). 41-55.
- Wang, Y., Wang, K., & Chang, C. P. (2019). The impacts of economic sanctions on exchange rate volatility. *Economic Modelling*. 82. 58-65.

- Yahia, A., & Saleh, A. (2008). Economic sanctions, oil price fluctuations and employment: new empirical evidence from Libya. *American Journal Of Applied sciences*. 5(12).1713-1719.
- Yang, J., Askari, H., Forrer, J., & Zhu, L. (2009). How Do US Economic Sanctions Affect EU's Trade with Target Countries?. *World Economy*. 32(8). 1223-1244.

استناد به این مقاله: کریمی، ادريس، فتوره‌چی، زهرا و حسن‌زاده، محمد. (۱۴۰۰). تاثیر تحریم‌های اقتصادی سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت کشورهای هدف، پژوهشنامه اقتصادی، ۸۱ (۲۱)، ۱۹۷-۲۲۹.

Journal of Economic Research is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.